

Петечел О.Ю.

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КІБЕРБУЛІНГУ

УДК 343.851.5 <https://doi.org/10.15330/apiclu.50.83-89>

Постановка проблеми. Впровадження інноваційних технологій в сучасне життя не тільки полегшує, оптимізує, пришвидшує процес прийняття рішень, але й стає інструментом для негативних впливів людей один на одного. Сьогодні важко уявити сучасну дитину без смартфона, планшету чи іншого засобу мобільного доступу до інтернету чи звязку. Наразі Інтернет є досить поширеним явищем у сучасному світі, його неможливо усунути, тут все наше життя, ми вчимося тут спілкуватися, пізнаємо нову інформацію та поповнюємо свій словниковий запас, тому покращувати Інтернет – етику нам просто необхідно. Але кібернасильству досить важко протистояти в світі інноваційних технологій [1].

Мета статті. Метою зазначеною статті є на основі аналізу поняття та ознак кібербулінгу як негативного соціального явища розробити ефективні заходи протидії даному явищу.

Виклад основного матеріалу. Проблеми довготривалих агресивних проявів активно проявляються у навчальний та позанавчальний період та стають дедалі помітнішими, особливо в цьому допомагають соціальні мережі. В психологічній та педагогічній літературі таке явище отримало назву «булінг», а сьогодні це поняття стало визнаним міжнародним терміном. Булінг як негативне явище вивчалось в першу чергу з точки зору психології та педагогіки. І лише від недавна на це явище почали звертати увагу юристи. Це зумовлено в першу чергу активністю розвитку цього негативного явища, збільшення небезпеки впливу негативних наслідків для подальшого соціально-психологічного розвитку молоді особи. Все частіше в соціальних мережах поширюються відео з випадками відкритого фізичного насильства учнів один до одного за участю великої кількості спостерігачів. Кібербулінг стає чи не найнебезпечнішою проблемою в сучасному інформаційному суспільстві.

На нашу думку, серед ознак, що сприяють поширеності даного явища є:

- 1) дистанційність (у булера (агресора) відсутній безпосередній контакт з жертвою);
- 2) анонімність (можливість булера (агресора) захистити себе від ідентифікації);
- 3) поширеність (можливість охоплення значного кола аудиторії до процесу цькування);
- 4) підтримка (можливість залучення необмеженого кола агресорів до процесу цькування);
- 5) постійність (кібербулінгу немає залежності від часу та місця перебування булера (агресора) та його жертви, відсутня необхідність безпосереднього контакту);
- 6) рівність (відсутність у булера (агресора) необхідності мати перевагу в силі, соціальному статусі, фінансовому становищі тощо).

Кібербулінг часто проявляється через розсилання повідомлень, зображень, фото-, відеоматеріалів агресивного та образливого характеру, зламування паролів до особистих поштових скриньок чи акаунтів, пошкодження персональних даних, агресивна поведінка в чатах, соціальних мережах, а також за допомогою мобільного зв'язку.

Україна – в ТОП-10 країн Європи за поширеністю булінгу серед школярів 11-15 років. За цим показником ми лишаємо далеко позаду не лише Данію чи Норвегію, але й Угорщину з Грецією. Такі дані наводить ВООЗ.

За даними дослідження UNICEF Україна 2017 року:

- 67% дітей стикалися з булінгом (були жертвою або свідком),
- 48% постраждалих нікому про це не розповідали та не зверталися за допомогою,
- 25% говорили про це не з дорослими (з другом або братом / сестрою),
- 40% соромляться про це говорити,
- а 22% вважають таку поведінку за нормальне явище [3].

Щороку кожен п'ятий підліток в Україні (21,5 %) стає жертвою онлайн-знущань, а 21,1 % опитаних школярів відзначають,

що ображали у соціальних мережах своїх колег по навчанню. Про це свідчать результати опитування ЮНІСЕФ та Українського інституту соціальних досліджень ім. Яременка 2018 року [4].

Аналіз способів реалізації кібербулінгу дозволяє виділити наступні його види:

1. Тролінг – розміщення провокаційних повідомлень в мережі для привернення уваги та збудження активності, що може спричинити конфлікт;

2. Хепі-слепінг – насильство заради розваги, що проявляється у зніманні насильство на камеру для подальшого розповсюдження в мережі;

3. Флеймінг – обмін короткими гнівними і запальними репліками між двома чи більше учасниками в чатах, на форумах, у дискусійних групах.

4. Нападки – залучення повторюваних образливих повідомлень, спрямованих на жертву (наприклад, сотні повідомлень на мобільний, постійні дзвінки), з перевантаженням персональних каналів комунікації.

5. Обмовлення, зведення наклепів – розповсюдження неправдивої принизливої інформації. Це можуть бути текстові повідомлення, фото, що змальовують жертву в непривабливому вигляді.

6. Самозванство, втілення у певну особу (імперсоналізація) – переслідують позиціонує себе як жертву, використовуючи її пароль у соціальних мережах, а потім здійснює негативну комунікацію. Організація «хвилі зворотних зв'язків» відбувається, коли з адреси жертви без її відома відправляються ганебні провокаційні листи її друзям і близьким за адресною книгою, а потім розгублена жертва неочікувано отримує гнівні відповіді.

7. Ошуканство, видурювання конфіденційної інформації та її розповсюдження – отримання персональної інформації в міжособовій комунікації та передача її (текстів, фото, відео) у публічну зону Інтернету або поштою тим, кому вона не призначалася.

8. Відчуження, ізоляція виявляється у демонстративному видаленні дітей зі спільнот у соцмережах, з онлайн-ігор; створен-

ня груп ненависті до конкретної дитини; пропозиція проголосувати за чи проти когось в образливому опитуванні, а також у відсутності швидкої відповіді на миттєві повідомлення чи електронні листи.

9. Кіберпереслідування – приховане відстежування переслідуваних, зазвичай зроблене нишком, анонімно, з метою організації злочинних дій на кшталт зґвалтування, фізичного насильства, побиття.

10. Сексуальні посягання – пропозиції до дітей надсилати їх особисті фотографії відвертого характеру та заклик до сексуальних розмов чи переписок за допомогою месенджерів, запрошення дитини на зустріч чи вивідати в неї час та місце, коли вона буде сама [1, 5, 6].

Часто жертви кібербулінгу приховують факти цькування щодо них. Мотивами такого рішення можуть бути різними: сором'язливість, небажання повідомляти батьками чи вчителям особисті проблеми, страх перед обмеженням в доступі до Інтернету тощо.

Ознаки кібер-булінгу можуть включати:

1. Зміна поведінкового й емоційного стану під час або після використання мобільних чи стаціонарних пристроїв доступу до інтернету;
2. Приховування певних фактів свого інтернет спілкування;
3. Уникання шкільних або дружніх зустрічей;
4. Приступи немотивованого гніву вдома, деструктивність у відносинах з батьками чи вчителями;
5. Зміна настрою, поведінки, сну або апетиту;
6. Бажання припинити користуватися комп'ютером або мобільним телефоном;
7. Уникання розмов про діяльність комп'ютера або мобільних телефонів;
8. Погіршення навчання;
9. Спроби суїциду.

Серед першочергових заходів запобігання кібербулінгу називають виховування так званої кіберграмотності, тобто навчання

грамотної поведінки користування мережею Інтернет, роз'яснення правил використання тих чи інших програм, в тому числі соціальних мереж, та ризики, які з цим пов'язані. Не варто без дозволу дитини входити до її особистих аккаунтів, однак історії браузера слід регулярно контролювати. Крім того, слід розглянути можливість обмеження часу використання Інтернету.

Найдієвішим заходом запобігання кібербулінгу є безпосереднє спілкування та зацікавленість життям дитини, проведення більше часу з дитиною, демонстрація переваг реального спілкування над віртуальним.

У випадку виявлення фактів кібербулінгу слід першочергово зафіксувати такі обставини через скріншоти сторінок. Наступним кроком є ігнорування поодиноких агресивних актів (якщо жертва не реагує на цькування, агресор може припинити це). У випадку продовження цькування – заблокувати аккаунт, звернутися до адміністрації сайту з вимогою заблокувати користувача, групу чи видалити інформацію. У випадку, якщо кибербулінг призводить до шкоди здоров'ю жертви – звернення до правоохоронних органів.

Висновки. Кібербулінг як один із видів булінгу на сьогодні здійснює чи не найбільш негативний вплив на формування особистості неповнолітнього. Розвиток інноваційних технологій як надає переваг у розвитку дитини, так і може стати інструментом негативного впливу на неї. Ефективне запобігання кібербулінгу в першу чергу залежить від правильності спілкування у сімейній чи шкільній сфері. Конфліктність, проблеми у безпосередньому спілкуванні посилюють бажання знайти слабшого та спрямувати на нього негативні емоції від невдач чи навпаки, підвищити свій соціальний статус.

1. Вітюк Н. Кібербулінг як загроза психологічній безпеці особистості школяра / Н. Вітюк // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. - 2015. - Вип. 19. - С. 129-138. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_filos_psihol_2015_19_22.
2. Губар Г. Що таке кібербулінг та як йому протистояти? . – <http://netiquette.in.ua/2018/03/04/%D1%89%D0%BE-%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%B5-%D0%BA%D1%96%D>

0%D1%83%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3-%D1%82%D0%B0-%D1%8F%D0%BA-%D0%B9%D0%BE%D0%BC%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82/

3. «ДоброPhone: STOP кібербулінг»: в Україні стартувала масштабна кампанія з протидії кібербулінгу. <https://glavcom.ua/country/society/dobrophone-stop-kiberbuling-v-ukrajini-startuvala-masshtabna-kampaniya-z-protidiji-kiberbulingu-613840.html>
4. Кібербулінг: як захистити дитину?. – <http://artefact.live/?p=720>
5. Лубенець Ірина. Кібернасильство (кібербулінг) серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2016. № 3. С. 178–182.
6. Лубенець І. Г. Кримінологічна характеристика видів насильницьких виявів серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів / І. Г. Лубенець // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки. - 2016. - Вип. 2(2). - С. 139-142. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_2\(2\)_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_2(2)_34).
7. Петечел О.Ю. Булінг: юридико-психологічний аналіз та запобігання // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей*. – 2019. – Випуск 49. – С. 259-263.

Петечел О.Ю. Кримінологічний та психологічний аналіз кібербулінгу.

Стаття присвячена дослідженню одного із видів булінгу – кібербулінгу. Автор аналізує поняття та ознаки кібербулінгу. В статті розглядається класифікація видів кібербулінгу. Автором виділяються причини, що сприяють поширенню даного негативного явища. Окрім цього, окрему увагу приділено засобам запобігання кібербулінгу.

Ключові слова: булінг, кібербулінг, запобігання кібербулінгу, шкільне насильство, цькування, булер.

Петечел А.Ю. Кримінологический и психологический анализ кибербуллингу.

Статья посвящена исследованию одного из видов буллинга – кибербуллингу. Автор анализирует понятие и признаки кибербуллингу. В статье рассматривается классификация видов кибербуллингу. Автором выделяются причины, способствующие распространению данного негативного явления. Кроме этого, особое внимание уделено средствам предотвращения кибербуллингу.

Ключевые слова: буллинг, кибербуллингу, предотвращение Кибербуллингу, школьное насилие, травля, буллер.

Petechel O.Y. Criminological and psychological analysis of cyberbullying.

The article is devoted to the research of the modern social phenomenon - bullying. The author analyzes the concepts and features of bullying. Summarizing the positions of scientists, the author highlights the following signs of bullying: 1) intentional

acts; 2) long-term or / and systematic (repetitive) actions; 3) collective nature; 4) the role structure; 5) aggressiveness; 6) power imbalance between the victim and the aggressor; 7) bullying is a behavior; 8) has a personal purpose; 9) has no signs of self-defense. The article offers a universal classification of types of bullying, in particular physical bullying (acts of aggressive nature (beating, pushing, striking, striking); social bullying (creating a tense atmosphere for learning, to form a superficial attitude of the group, even teachers or school staff to the victim, boycott, isolation, persecution); verbal bullying (threats, humiliation, ridicule, hostile facial expressions and gestures, abusive nicknames); economic bullying (seizure of money and material things, damage of personal property); sexual bullying (humiliating gestures, jokes of a sexual nature, coercion to certain negative actions, shooting in dressing rooms); cyberbullying (messaging, images, photos, videos, harassing, abusive behavior, hacking into personal mailboxes or accounts, corrupting personal information, abusive behavior in chats, social networks, and mobile). In addition, special attention has been paid to preventing this negative phenomenon. As a result of the research, the author proposes changes to the current legislation in the field of counteraction to billing, in particular the need to clarify the actions as long-term and systematic, as well as to provide for the possibility of conducting of bullying by a group of people or bullying against of group of people. The author considers it necessary to further define bullying as an act having a personal purpose.

Keywords: bullying, cyberbullying, prevention of cyberbullying, school violence, bully.

Розвадовський В.І.

НОВЕЛИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 342.536.1

<https://doi.org/10.15330/apiclu.50.89-96>

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі українського державотворення відбувається реформування різних державних структур. Це, по-перше, обумовлено характером суспільних відносин, які складаються у взаємодії між суспільством та державою і за яких громадянське суспільство України вимагає суттєвих змін у формуванні та функціонуванні державного апарату України. По-друге, були внесені суттєві зміни у зміст Конституції України як у частині розуміння правової природи, системи та особливостей функціонування судової системи України, так і у частині правового становища самого Конституційного Суду України як окремої, особливої ланки державного апарату Украї-